

Friedman paradoxon

2013 december 03. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Inflációs neurózisra és állami szerepvállalás fóbiára épül? neoliberális korszakunkban zavarba ejt? fejlemény, {...}

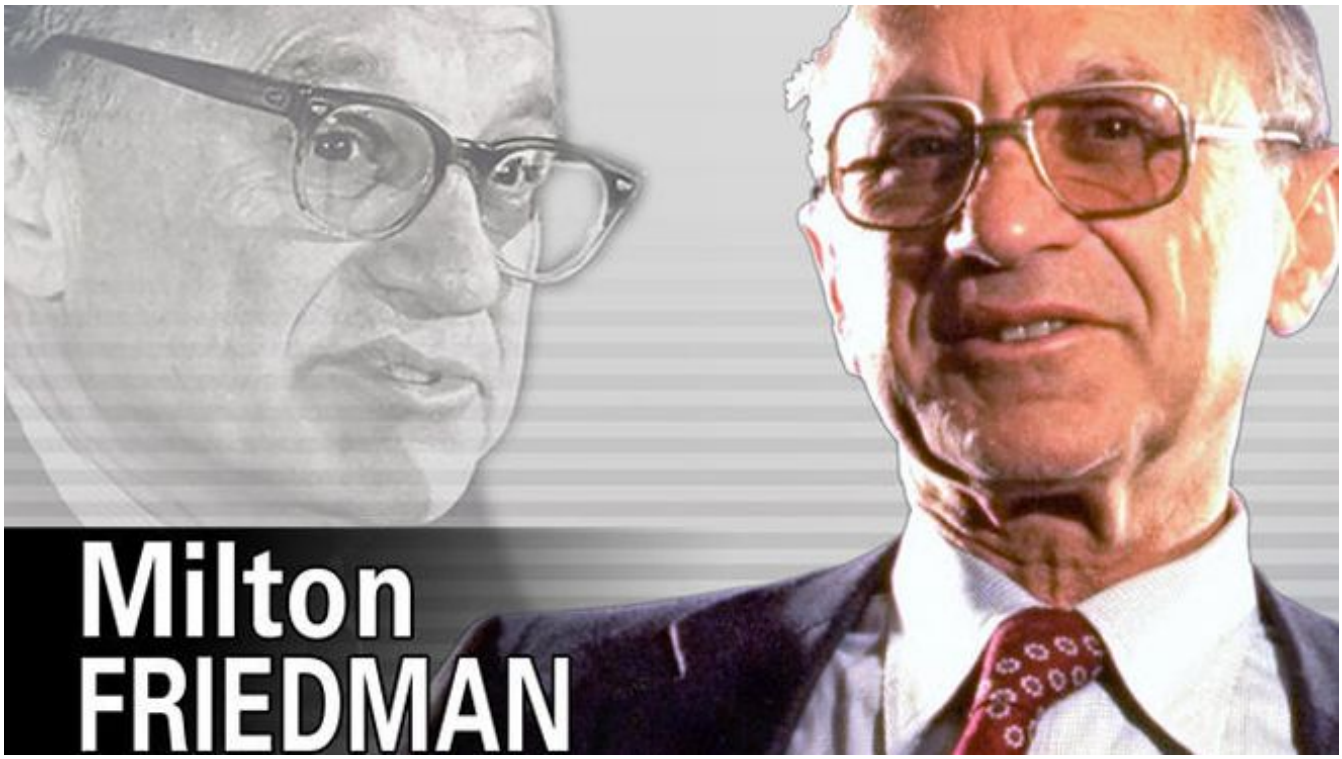
{...},hogy az 1970-es és 80-as években még az infláció és az állami intervenciók elleni küzdelmér?l híressé vált, 1976-ban Nobel díjjal jutalmazott *Milton Friedman (1912-2006)* 86 évesen már korlátok nélküli kötvényfelvásárlást

javasolt 1998-ban Japánnak az inflációgerjesztés érdekében, amit receptként írt fel a deflációval küszköd? szigetországnak.

Err?l Penn Bullock, amerikai újságíró így fogalmazott 2009. decemberében, amikor Friedman hatását elemezte a FED jelenlegi elnökének Ben Bernankenek a filozófiájában:

„Megérteni, hogy a monetarizmus egyszerre jelenti az alacsony infláció ügyének szolgálatát a jó id?kben, és inflációgerjesztést a rossz id?kben, túl nehéz feladatnak bizonyult a legtöbb média számára”

Azonban nemcsak ez okoz nehézséget a friedmani életm? értelmezésben. Err?l szól ez a poszt.

A friedmani életm? abszurditásáról

Sok közgazdász számára a monetarizmus és a neoliberalizmus összetartozik, kéz a kézben jár, és e szavak csupán ugyan annak a gazdaságpolitikának a két dimenzióját ragadják meg.

A monetarizmus azt az 1980-as évekre kialakult hiedelmet jelenti, hogy elegend? pusztán monetáris eszközökkel szabályozni a pénzmennyiséget ahhoz, hogy a gazdaság töretlenül növekedjen.

A neoliberalizmus pedig azt hitdogmát jelenti, hogy újra vissza kell szorítani a túlságosan paternalista, jóléti célokat követ? államot, mert az elkényelmesíti a vállalkozókat és a munkavállalókat, ezért összességében rosszabb teljesítményt ad le a gazdaság, mintha szabadjára engednék a versengésre és egymás kiszorítására épül? szociál-darwinista szabadpiacot. Ez a „keynesi gazdaságpolitika” évtizedei után Nyugaton az 1980-as években visszatérést jelentett a 18. századi klasszikus, Adam Smith eszméjéhez, innen a szó, hogy neoklasszikus (neoliberális). Smith „**láthatatlan kéz**” nevet adta annak a folyamatnak, amikor a nyereségvágytól motivált egyéni törekvések összességében magasabb szolgáltatási színvonalat eredményeznek, mintha a központból tervezték volna meg a gazdaság m?ködését, mert profitot csak az tud realizálni, aki olyan terméket árul, amire tényleg szükség is van.

Mindkét eszme egyik alapító atyjának az 1976-ban Nobel díjjal felértékelt Milton Friedmant tartják, aki azt képviselte, hogy minél kisebb államra és minél nagyobb szabadpiacra van szükség. A Maastrichti Kritériumok 1992-es megalkotása óta a neoliberalizmus jogszabályi diktatúrája illegalitásba üldözte a diszkrecionális gazdaságélénkítésre és az összkeresleti szint fenntartására épül? keynesi gazdaságpolitikát. Államadósság plafon törvényeket hoztak, az inflációt közellenségnek kiáltották ki, eltiltották a jegybankokat a kormányzati kiadások direkt finanszírozásától, az országokat teljesen kiszolgáltatják a piacok hangulatának, a tagországokat eltiltották egymás

kisegítését?l.

Friedman, mint „monetarista”:

Friedmant, mint a **„**monetarizmus**”** szemléletmódjának kifejleszt?jét az juttatta Nobel díjhoz, hogy pénzügytörténelmi elemzéseiben a pénzmennyiség alakulásából vezette le a gazdasági ciklusokat. Az 1929/32-s válságban a FED hibájának tartotta, hogy akkor vont ki pénzt rendszerb?l, amikor b?vítenie kellett volna a likviditást, és az 1970-s évek gazdaságpolitikusainak aktuálisan azt rótta fel, hogy akkor biztosítnak pénzb?séget, amikor inkább pénzsz?kítéssel kéne visszavenni a kontrollt az elszabadult bér-ár spirálszer? infláció felett. Friedman 1970-s, 80-as években hangoztatott hite szerint kés?bb sem lesz többé szükség a kormányzati kiadásnövelés gazdaságélénkít? eszközére, elég lesz csupán adósságlevelek felvásárlásával és kamatcsökkentéssel emelni a likviditást és mindig arra kell figyelni, hogy a gazdaságban forgó pénzmennyiség egyenletes ütemben növekedjen. **Tehát egyik évr?l a másikra se ne növekedjenek, se ne csökkenjenek radikálisan a gazdasági szerepl?k pénzhez jutási lehet?ségei!**

Friedman, mint neoliberális:

Friedmant az tette különlegesen érdekessé és népszer?vé a maga korában a többi közgazdászhoz képest, hogy támadta az uralkodó keynesi logikát. A Keynes ellenes, „neoliberális” közgazdász abban hisz, hogy minden, ami állami beavatkozásszer?, az kommunizmus-szer?, és csakis rosszabbul sülhet el, mintha hagynák érvényesülni a spontán piaci mechanizmusokat.

Az 1970-es, 80-as évekbeli megfigyeléseire alapozva Friedman azt javasolta, hogy

- az állam szerepét – lehet?leg - a minimálisra kell csökkenteni
- és az infláció növekv? ütemét le kell törni.

Friedman paradoxon

Friedman id?sebb korában (1998-ban) az infláció-gerjesztést és a korlátlan pénzpumpát javasolta Japánnak.

Noha sokan az 1976-ban Nobel díjjal jutalmazott Milton Friedmanhoz kötik az inflációs célszám követés és a jegybanki függetlenség ideáit, maga Friedman abszolút nem hitt sem az inflációs célszámok, sem a jegybanki függetlenség hatékonyságában,

mondván, hogy

1. sokkal könnyebb a pénz mennyiségét kontrollálni, mint az árak alakulását, és
2. a pénz annál fontosabb dolog, hogy csak a jegybankárokra bízzuk.

Idézet angolul:

”Hence Mr Friedman's mistrust of independent central banks: “To paraphrase Clemenceau, money is too important to be left to the Central Bankers.” He thought they should limit inflation by targeting the rate of growth of the money supply. Aiming for inflation directly, he thought, was a mistake, because central banks could control money more easily than prices.” (Forrás: The economist; A heavyweight champ, at five foot two)

Friedmani életm?t felfogni valóban nehéz, mert szembe kell vele nézni, hogy abszurd:

- mivel a pénzt nem csak az állam, hanem – és most már túlnyomórészt - a privát szféra egyik részének a bankok általi eladósítása teremti
- amely pénz a privát szféra másik részének megtakarítás növekményében csapódik le,
- ezért, ha a banki hitelezés túl nagy mértékben lelassul (adóssságleépítés =debt deflation),

- akkor a jövedelmek (GDP) nem tudnak növekedni a korábbi ütemben
- ezért az egyenletes ütemben növekv? pénzmennyiség (=adósságmennyiség) érdekében interveniáló állam nyugodtan költhet *„sokkal többet”* is annál, mint amennyi pénzt adóztatással el tud venni az emberekt?l, (tehát mentsen adóst, a bankokat t?késítse fel, fejlesszen, beruházzon, élénkítsen)
- s?t, a kormánynak az adókat nem emelnie, hanem csökkentenie kéne,
- és ne aggódjon, s?t örüljön az béremelések következtében emelked? áraknak,
- ez viszont tökéletesen az ellentétje annak, amit az EU most csinál,
- és valóban ütközik azzal az 1980-as évekbeli friedmani javaslattal, hogy az állam ne költsön sokkal többet a bevételeinél és törje meg az inflációt.

Kérdés: Mennyi az a *„sokkal többet”?* 3%, 5%, vagy akár 25% is lehetne az „államháztartás folyó hiánya/GDP” mutató? Pl. egy 430%-os privát adósság/GDP, és mondjuk 100% államadósság/GDP mutatóval rendelkez? országban 1% banki hitelaktivitás visszaesést nem kizárt, hogy csak több, mint 4%-os költségvetési eladósodással lehet pótolni, 10%-ost pedig akár 40%-ossal, ami a jelenlegi maastrichti mutatókultúra lapján felfoghatatlan számnak t?nhet.

Válasz: A neoliberálisok hiedelme nem jött be, nem lehet a pénzmennyiség szabályozás kérdését leegyszer?síteni arra a thatcheri és egyben végtelenül primitív jelszóra, hogy az *„államnak nincs más pénze, csak amit az adófizet?kt?l el tud venni”.*

Keynes a 1940-s években még kisebbségben lév?, azonban neoklasszikus (neoliberális) tanokat hirdet? közgazdászok figyelmét arra igyekezett felhívni, hogy az általuk gyakran emlegetett klasszikus közgazdászok (pl. a 18. századi Adam Smith) munkáiban nem arról van szó, hogy az állami beavatkozás lehet?ségét teljesen el kell vetni. Keynes a mondanivalójába beillesztette a szociálpszichológiai helyzetek kezelését is.

A racionális ember pénz imádata valóban profitszerzésre, ezáltal mások javára végzett munkára serkent, ahogy arra a neoliberálisok hivatkoznak, de pontosan itt bújik meg az ördög. A pénz imádata (mohóság) spekulációs tömeghullámokat indíthat el, és a spekulánsnak a tömeg (többi spekuláns) várható viselkedésével kalkulálni szintén racionális: a befektet?k és a dolgozók néha túlságosan és egyszerre (!) megijedhetnek attól, hogy elvesztik a pénzüket (félelem), ezért inkább tartalékolni kezdenek, ezzel az általános kereslet csökkenésén keresztül válságokat idézhetnek el?. Ez a mohóság és a félelem szerepe, amivel illene kalkulálni.

Ilyenkor a jegybank hiába csökkenti nullára a kamatokat és önt friss pénzt a gazdaságba államadósság levelek és egyéb kötvények felvásárlásával, a friss likviditásból is tartalékot képeznek az emberek és a vállalatok, de nem mernek költekezni, beruházni. A félelem és pesszimizmus miatt a csupán monetáris eszközök ilyen légkörben hatástalanok a gazdasági növekedés szempontjából. Ezt a helyzetet **"likviditási csapdának"** nevezte. Keynes szerint ilyenkor beléphet az állam, mint nagy fogyasztó, és infrastrukturális beruházásokkal keresletet támaszthat a vállalkozók és dolgozók munkájára, rajtuk keresztül pedig a többi gazdasági szerepl? termékeire.

Újra engedményt kell tenni a helyzethez rugalmasan alkalmazkodó keynesi gazdaságpolitikának. Valószín?leg a neoliberális korszak most pont úgy véget ért, ahogy a keynesi az 1980-as években, de csak a hisztériakelt?k emlegetnek ilyenkor rögtön kommunizmust.

Ez inkább taoizmus: a paternalista állam egy id? után több problémát okoz, mint amit megold, majd átadja a helyét a spontán piaci mechanizmusoknak, majd azok is több problémát kezdenek okozni, mint megoldani, és újra feléled a gondoskodó állam iránti igény, és így tovább, örökkön örökké…

http://penztaoizmus.postr.hu

Ajánló